

méghez a hősiesen és halálig. A japánok körülbelül 70 000 katonát vesztek a csatában, ez pedig alighanem egy nagyságrenddel nagyobb volt annál, amit vártak.

A japán katonákat felbőszítette a kínaiak ellenállása. Harmsen idézi egy tartalékos katonát, Maebara Hiszasi szavait: „*Miattatok, kínaiak miatt haltak meg a testvéreink ilyen szörnyű módon. Gondoskodunk róla, hogy megfizessetek ezért! [...] Ti akartátok ezt a háborút! Ez a ti hibátok!*” Harmsen elmeséli, hogyan fogott el Maebara osztaga három taláalomra kiválasztott parasztot, és hogyan fejezték le őket bosszúból – lassan és ügyetlenül, egyiket a másik után: „*Ma rosszul dolgoztunk. Egyik fej levágásához sem volt elég egyetlen kardcsapás. Legközelebb jobb munkát kell végeznünk.*”

A sanghaji csata vezetett közvetlenül a december 13-án kezdődő nankingi atrocitásokhoz. A japánok ostoba bosszúja, ami egyre mélyebbre és mélyebbre rángatta őket egy olyan háborúba, amit nem lehetett megnyerni. A következmények: több millió japán halott, tízszer annyi halott más országokban, és a háborús bűncselekmények olyan öröksége, amely még ma is nyomasztó teherként nehezedik a régióra.

(The Asian Review of Books)

Kerry Brown

Válogatott írások a mai Tibetről

Lixiong Wang, Tsering Woesser: Voices from Tibet: Selected Essays and Reportage (Hong Kong University Press, 2013, 136 oldal) című könyvének bemutatása

Az elmúlt mintegy két évben száznál is több tibeti vetett véget önégetéssel az életének. A politikai kétségbeesésnek ez a szörnyű kifejeződése is rávilágított arra, hogy a tibeti autonóm régióban és Kína más vidékein élő

tibetiek közül sokan érzik úgy, hogy súlyos veszély fenyegeti a kulturális identitásukat. Az érzés a pekingi központi kormányzat modernitásról alkotott elképzelésében gyökerezik, ami elmaradottnak tekinti a tibetiek sokasága által követett vallási gyakorlatokat. A Kínai Népköztársaság ortodox történetírásában Tibet 1949 előtti történetét úgy mutatják be, mint a lámák uralma alatti feudális kizsákmányolás korszakát, az ország 1959-es kínai megszállását pedig a felszabadulás pillanataként ábrázolják.

Tibetről írni igazi kihívást jelent. Ennek több oka is van, például a tibeti kérdésben érdekelt számos fél és szinte görcsösen védelemzett álláspontjaik, a térség státusának rendkívül átpolitizált jellege és ennek különböző nemzetközi megítélései, továbbá a Peking és a nemzetközi közösség egyes tagjai, illetve a bizonyos tibeti csoportok sorsával szimpatizáló magánszemélyek között dúló csata arról, hogy hogyan tekintsenek a régióra.

Tibet problémáját gyakran mutatják be olyan kérdésként, amit leginkább egymástól élesen elválasztható, fekete-fehér erkölcsi kategóriákban vizsgálnak. Ez a megközelítés, ami a két fentebb említett, egymással versengő perspektívából ered, már régóta az egyik fő akadálya annak, hogy megértsük, mi is történik igazából az országban és hogyan lehetne azt a legjobban értelmezni. Az egyik ellenszere ennek az, hogy megpróbálunk a lehető legfigyelmesebben hallgatni azokra – azaz a tibeti emberekre –, akiket a legközvetlenebbül érint ez a régóta fennálló probléma.

Csering Vözer világszerte az egyik legismertebb és legelismertebb az ilyen hangok közül. Vözer nem finomkodik a szavakkal; bátran és világosan beszél a Tibettel kapcsolatos kérdésekről. Ennek ellenére eddig sikerült elkerülnie az állambiztonsági apparátus keménykezű beavatkozását, ami már eddig is oly kíméletlennek bizonyult azokkal szemben, akik megpróbálták felemelni a szavukat.

A vékonyka, mintegy 130 oldalas kötetben találhatunk cikkeket Tibet gyarmatosításának történetéről, a vallási központból mára inkább turisztikai központtá vált Lhászáról, amelyet

jelentős változásokon esett át, hogy képes legyen elhelyezni az ide látogató turisták sokaságát, valamint Lhásza és Peking kapcsolatairól. Társ szerzőjével – férjével, Vang Li-hszionggal – együtt Vözer foglalkozik azzal a rendkívül vitatott kérdéssel is, hogy hogyan választották ki a pancsen láma utódját 1995-ben. Pekingnek és a dalai lámának más-más jelöltje volt a pancsen láma tisztségére. A dalai láma választottját, az akkoriban alig hatéves Gedun Csöki Nyimát őrizetbe vették a pekingi hatóságok (és ettől kezdve sok éven át Kína tartotta a korántsem hízelgő világrekordot a legfiatalabb politikai foglyot őrizet alatt tartó ország kategóriájában), majd saját jelöltjüket, az öt éves Csöki Gyalpót választatták pancsen lámává.

A válogatást egy hosszú bevezető nyitja a mindig kiváló Robbie Barnett tollából. Az Amerikában élő tudós évek óta a Tibettel kapcsolatos kérdések egyik legpártatlanabb elemzőjének számít. A kötet két szerzője egyedi és sajátos háttérrel rendelkezik. Vang jól ismert értelmiségi és aktivista, akinek tevékenysége miatt jó néhány komoly összeütközése volt már a hatóságokkal az elmúlt három évtizedben. Máiig azon kevés nem tibeti származású hang egyike Kínában, akik hajlandóak foglalkozni azokkal a problémákkal – méghozzá a szokásos, merev retorikától eltérő módon –, amelyeket a régió vitatott státusa vet fel. Vözer Lhászában született a kulturális forradalom idején, han kínai és tibeti szülők gyermekeként. Apai nagyapja han kínai volt, apja pedig a kínai Népi Felszabadító Hadseregben dolgozott, ami még érdekesebbé teszi írásait. Olyan írásokról van szó ugyanis, amelyek szerzője akár csatlakozhatott is volna a tibeti régió elitjeihez, akik elfogadták a status quo-t, és ebben az esetben soha nem döntött volna úgy, hogy beszél azokról a problémákról, amelyekkel a térség szembesül. A szerző Szecsuan tartományban nevelkedett, később Pekingbe költözött tanulni, és azóta is a kínai fővárosban él, de többször ellátogatott a tibeti régióba is.

A gyűjteményben szereplő, stílusukat tekintve általában polemikus esszék Violet Law

gondos, értő angol fordításában kerülnek az olvasók elé. A kiválasztott írások többsége az interneten korábban már közreadott cikkekből származik. Az egyik probléma, amelyre élesen rámutatnak az, hogy a pekingi politikai vezetők részéről hiányoznak a friss ötletek és az új típusú gondolkodás Tibetről, illetve az ország egyedülálló kulturális, környezeti és geopolitikai kérdéseiről. Világos, hogy fenntarthatatlan a jelenlegi kormányzási rendszer, amely nagymértékben hagyatkozik a rendfenntartó szervekre. Ugyanakkor nem létezik életképes megoldás a tibetiek részéről sem. A dalai láma például egy középutas politikát javasolt, ahol a régió autonómiája növekszik, de nem önállósul.

A problémát azonban sokkal nehezebb megoldani annál, mint ahogy azt Peking sok bírálója elismerni hajlandó. Az óriási régió jelenleg összességében kiadást jelent a kínai központ számára, és számos olyan környezeti, kormányzási és kulturális sajátossággal rendelkezik, amelyeket egy centralizált adminisztratív irányítás nem tud megfelelően kezelni.

A bemutatott könyv segíthet egy kicsit abban, hogy feltárjuk és megértsük a 21. századi Tibet árnyalatait és összetettségét, méghozzá három olyan ember – Barnett, Vang és Vözer – jóvoltából, akik a legalkalmasabbak erre a feladatra.

(The Asian Review of Books)

Aknakereső óriáspatkányok Mozambikban

Mozambik, az egykori portugál gyarmat 1975 júniusában vált függetlenné, 1977-ben azonban polgárháború tört ki az országban, ami 16 éven át, 1992-ig tartott. Bár a harcok már rég befejeződtek, a hadviselő felek által az évek során telepített taposóaknák tízezrei közül sok még mindig a földben rejtőzik.

A kelet-afrikai ország 1997-ben csatlakozott a taposóaknák betiltásáról szóló Ottawai Egyezményhez. Az egyezményt aláíró orszá-